

Moixiganga d'Igualada a la rambla de Sant Isidre,
Festa Major de 1906. Autor desconegut (AFMI-5449)

EL TRAGUETES, CAP DE LA COLLA VELLA DELS MOIXIGANGUERS D'IGUALADA, AL SEGLE XIX

PERE FERRANDO ROMEU

Paradoxes de la vida, com més ens allunyem del passat més coses en sabem. Aquesta aparent incongruència és possible gràcies a diversos factors que conflueixen en l'actualitat, com ara l'interès que desperten alguns dels temes tractats, o també els mitjans tècnics, humans i logístics existents a disposició dels investigadors per realitzar la seva tasca d'una forma completa.

El cas que ens ocupa avui s'adiu perfectament en aquest marc exposat. D'una banda, tenim el fet casteller, la popularitat del qual no sembla tenir aturador, i de l'altra, la facilitat de consulta de documents antics mitjançant les noves tecnologies.

El passat mes de juliol va veure la llum el títol *La moixiganga d'Igualada: apogeu i decadència dels castells*, escrit i editat per l'historiador de Vilanova i la Geltrú Xavier Güell Cendra. En aquest magnífic i exhaustiu treball hom repassa la trajectòria d'aquella ancestral moixiganga igualadina que el temps semblava haver esborrat de la memòria, però que ara ha estat recuperada amb una gran quantitat d'informació que ha sobreviscut el pas dels anys, però que romanía amagada.

Entre aquestes dades volem ressaltar els noms propis que allí es recullen, igualadins fins ara anònims que han estat recuperats, com és el cas dels moixiganguers que van signar el contracte per actuar a Montserrat davant la reina Isabel II el 1860. I entre aquests moixiganguers ignots ens trobem els dos mítics caps de colla del segle XIX, el *Carinyo* i el *Traguets*, als quals fins avui no s'havien pogut posar nom i cognoms. Malauradament,

el primer haurà de continuar en l'anonimat. Però, sortosament, hem pogut identificar el segon.

Fins ara ens havien arribat notícies de la seva existència mitjançant els escrits d'altres igualadins que, amb tota probabilitat, l'havien conegut en persona. Per això, en primer lloc, volem recollir aquests testimonis i els seus comentaris relatius al *Traguets*.

Cronològicament, el primer autor que en parla és l'igualadí Jaume Serra i Iglesias (Igualada, 30-1-1853 - Barcelona, 8-8-1938) al seu treball *La Festa Major. Quadro de Costums Igualadinas* (Igualada: Impremta de Mariano Abadal, agost de 1881). El qui fou oficial major de l'Ajuntament i primer arxiver municipal d'Igualada deixava escrit: «*Fa ja alguns anys que sol haberhi duas collas de Moxiganga... ¡Déu nos enguart de dir quina es la mellor, si la del Traguets ó la del Cariño porque'ns exposariem á rebre algun disgust!*». Més endavant, Serra Iglesias escriu: «*Ja fa una hora que han passat tots. Per cert que la colla del Traguets ha fet l'espadat de cinc sense tremolar gens. Li han fet una ovació*». Serra Iglesias se'n va anar a viure al Vendrell, on el 27 de febrer del 1893 van habilitar-lo com a secretari de l'Ajuntament.

Un altre igualadí que el devia conèixer personalment va ser l'escriptor i polític Joan Serra i Constansó (Igualada, 18-11-1864 - Barcelona, 25-4-1924). L'any abans del seu traspàs es va editar l'obra *Quan jo tenia 20 anys* (Barcelona: R. Tobella, 1923), un recull d'enyors de joventut que, tal i com el títol indica, caldria situar a la dècada dels

80 del segle XIX. Hi llegim: «*A punta de dia les dianes, els coets, les gralles, els timbals i els parlaments desvetllaven a tothom i, desseguida, a escoltar les discussions que sostenen a la Patera l'Escura i el Cargolat, a mirar la diablessa si va ben abillada, contemplar embaladits l'espadat de sis que fa la colla del Traguetes o el Misteri de l'oració a l'hort que munta la colla del Carinyo, i a veure si els del Ball de bastons es piquen els dits*».

Finalment, un tercer testimoni en dóna nous i interessants detalls. Malauradament no podem identificar aquest darrer testimoniatge, ja que a l'entrevista publicada al *Diari d'Igualada* del 23 d'agost del 1934, sota el títol «La “Moixiganga”», diu que es tracta d'«un casteller de la colla vella, la clàssica i la més igualadina», però no en dóna el nom. Aquest ignot moixiganguer rememorava, el 1934, que «*la colla més important era la vella que capitanejava el Traguetes. Al fundar-se la colla nova, que tenien per capdavanter al Manacus, va pendre'ns uns quants addictes però no logrà superar-nos*». És una llàstima no poder-ne saber el nom, perquè l'hauríem situat a l'època en què el *Traguetes* era cap de colla. De tota manera, si li atorguem a aquest veterà moixiganguer uns 70 anys quan li van fer l'entrevista —una edat raonable en aquella època—, coincidiria plenament amb els altres dos testimonis en el sentit que el *Traguetes* va excel·lir com a capdavanter des de finals dels 70 del segle XIX —pot ser un cop acabada la tercera carlinada, el 1876— i al llarg de la dècada dels 80, segurament l'època de major esplendor de la moixiganga d'Igualada.

Obviem premeditadament altres textos que en parlen i que són posteriors als que hem donat, ja que pensem que en beuen i no ens aporten res de nou.

El renom de *Traguetes* apareix citat al llibre *Renoms Igualadins*, editat per Òmnium Cultural el 1984 i escrit per A. Moncunill, J. Martí i M. Puig, sense, però, donar cap pista sobre la seva identificació. Això de banda, també volem recollir que, al terme municipal de Rubió, a l'Alta Anoia,

existia una masia coneguda com *Traguetes* entre el 1850 i 1860, els propietaris de la qual no hem pogut relacionar amb igualadins. Eren els masovers? (notícia del llibre de l'«Ofici i Comptadoria d'Hipoteques d'Igualada 1845-1882»).

A la fi, el desllorigador l'hem trobat al diari *La Veu de Catalunya* del 23 de juliol de 1921. A les seves pàgines es pot trobar l'article titulat «*Sitges? Igualada? Catalunya!*», signat per Blai, on explica que ha rebut una carta oberta («*tan oberta que ni sobre porta*», segons diu) a propòsit d'un article que va escriure ell mateix, dies enrere, sobre el Ball de Diables de Sitges. Llegim la part que ens interessa: «*En ella, el simpàtic comunicant, “després d'estar d'acord amb tot” el que vaig dir, lamenta que atribuís l'exclusiva maternitat del “Ball dels diables” a la vila de Sitges, tota vegada que la ciutat d'Igualada també el té, com té, així mateix, els balls de “Cerolets”, dels “Pastorets”, dels “Cavallets”, de la “Patera”, del “Dragó” i de la “Moixiganga”. I afegeix, honradament: “no em fa parlar la gelosia d'igualadí, perquè, després de 30 anys d'esser-ne fora, soc més barceloní que igualadí”. Amb gent així dóna gust d'entendre-s'hi. En Baleito té raó que li sobra i jo em complasc a reconèixer-li...*».

La carta, segons Blai, va signada per «Vicens Baleito (a) *Traguetes*». La seva condició d'igualadí és ressaltada pel mateix *Traguetes* i els coneixements que té sobre els elements del seguici popular són prou evidents. No hi ha dubte, estem davant d'un *Traguetes*. Però, és aquest el cap de colla que busquem, o és un fill seu?

La resposta la trobem als llibres del registre parroquial de Santa Maria. Segons la documentació consultada, Antoni Baleito i Graells neix a Igualada el 21 de desembre de 1845, fruit del matrimoni entre Josep i Magdalena, celebrat el 27 de desembre del 1838. L'Antoni, teixidor d'ofici, es va casar amb la manresana Mercedes Fornells, el 9 de juny del 1867. Fruit d'aquest matrimoni van néixer almenys 9 fills, entre els quals hi trobem el Vicens, el nostre informant a *La Veu de Catalunya*, nat el 26 d'agost del 1877.

Eresibido de Jose serbihe Comisiona
do del todo Durante la Pertamayor
la cantidad de 65 duros balor con
tretado Con diho comosionado
Igualada 26 Agosto de 1881
Antonio Baleito

NOMBRES

Semana n.º

3 No 4

Per tant, queda prou clar que el nostre *Traguets*, cap de colla, és l'Antoni Baleito i Graells. A l'època que l'haviem situat com a dirigent de la colla Vella tenia entre 30 i 40 anys. Els números quadren. Ara, sabut el nom, lliguem el document localitzat per Xavier Güell en el seu al·ludit treball sobre la moixiganga, a la p. 43. Es tracta d'un rebut datat el 26 d'agost del 1881, on consta haver cobrat la quantitat de 65 duros "*Por la Mogiganga*". El document porta la signatura d'Antonio Baleito. El nostre cap de colla tenia llavors 35 anys i la seva condició de capdavanter també resta confirmada. El *Traguets* ha estat identificat.

Si tenim en compte que les colles castelleres —i pensem que la moixiganga d'Igualada no n'era cap excepció, car el desconegut vell moixiganguer entrevistat el 1934 afirmava que el seu pare feia 30 anys que formava part de la colla i els seus germans també n'eren components— estaven integrades per grups de família que transmetien la seva condició de pares a fills, no creiem gaire agosarat pensar que el seu fill Vicenç també formava part de la colla que dirigia el seu pare.

Vicenç, nat, com hem dit, el 1877, afirma que fa 30 anys que ja no viu a Igualada. Això situaria la marxa de la família als inicis dels 90, una dada que queda confirmada en la consulta dels llibres oficials

d'Igualada on, a partir del 1890, ja no apareixen inscrits. A *La Vanguardia* de l'1 de maig del 1900 es publica un avís de la secretaria de l'alcaldia de l'ajuntament de Barcelona requerint Vicenç Beleito i Fornells perquè es personi per «un asunto que les interesa». La seva residència a Barcelona, doncs, queda confirmada. La darrera notícia que hem trobat del Vicenç apareix al mateix diari, però del 20 de desembre del 1933, on s'exposa la celebració d'un judici oral a l'Audiència Provincial contra Vicente Beleito per l'aplicació de la «*ley de vagos*». Un detall que ens sobta si tenim en compte que, malgrat viure en una època d'un alt nivell d'analfabetisme, Vicenç comprava la premsa del moment i s'atrevia a escriure cartes comentant algun article aparegut, com és el cas que ens ocupa i que, mercès a la seva iniciativa, ens ha permès treure de l'anonimat el seu pare, el llegendari *Traguets*.

PERE FERRANDO ROMEU (el Vendrell, 1963). Estudiós i investigador del fet casteller. Autor de diversos llibres d'aquesta temàtica. Col·laborador habitual en diverses publicacions del Penedès i el Camp de Tarragona. Membre de l'Institut d'Estudis Penedesencs, forma part del comitè assessor del Museu Casteller de Catalunya, del consell assessor de la revista *Castells* i de l'equip que elabora la Base de Dades Castellera. En l'actualitat és president del jurat del Concurs de Castells de Tarragona.